

Književna poročila

osvobojeju. Država se ni mogla na znotraj urediti, tako da so morale posegati vmes velesile, ki so ščitile njeno samostojnost na zunaj in pomagale pri ureditvi na znotraj. V osvobodilnih bojih proti Turkom (1821. do 1829.) so sodelovale tudi mnogobrojne prostovoljske čete palikarov (junakov) ali kleftov (razbojnikov). Četaši so se po končani vojni izpreobračali v hajduke, ki so prežali na imetje potnikov in mirnih prebivalcev. Zacvetelo je urejeno roparstvo, ki mu slabotna vlada ni bila kos, posebno ker se ni mogla zanesti niti na svoje orožništvo, pogostoma domenjeno z rokovnjaško drhaljo. Na šaljiv in zbadljiv način riše pisatelj ta položaj, govoreč o plaščarski zalegi gorskega kralja, Hadžija Stavrosa, ter usodi treh ujetnikov, ki so jim zabredli v pest. Zanimiva knjiga je primerna tudi za mladino. Lična oprema je precej pridobila s trobarvno naslovno sliko, vendar se človeku toži po krasnih in številnih Doréjevih ilustracijah francoskega izvirnika. Prikupno delo je menda uporabljeno za operetno besedilo.

Prevajalka, če že noče zamenjati peresa s kuhalnico, bo morala pridno jemati v roke dve slovnici: slovensko in francosko. Vse napake, ki jih našteva Breznikov pravopis, so častno zastopane v tej knjižici. Še več. Tu naletiš na nemogoče deležnike: odkimajoč (7), Gazetier (7) ni časopis, ampak časnikar, novinar; contrefaire ne pomeni «razstaviti», temveč ponarediti, tu predstaviti; bossu = grbast (ne pohabljen, 8); fraise = jagoda (ne osvežilo, 6) itd. Pesem na 5. strani ima pri Aboutu stike, Hafnerjeva jo je prevajala bržkone po Faurielu. Kako blede so slovenski izrazi za: grimoire, démenti idr. Pretrgati koga (207) = seči mu v besedo... Glas se mu je zdel blag glasen (3) zveni kot Cankarjev «položaj naroda je v slabem položaju». Stavim, da sloveniteljica ni čutila besedne igre: sa voracité me répondait de sa véracité (6). A. Debeljak.

Ante Dukić, Iz dnevnika jednog magarca. Zagreb, 1925. Tisak i naklada Jugoslovenske štampe, d. d. Str. 65—236.

Ako listaš slovstveno zgodovino katerega si bodi naroda, najdeš izlahka zgledov za živalske povesti. Tako je sodobna Italija nedavno dobila pasji roman (Pettit). A. Dukić je svoje misli naprtil Siveu, ki ga neusmiljeni gospodar obkłada s težkimi tovari, z batinami in priimki: Oslina, Besposlina, Uhonja, Gnjusonja itd., a stoprav tedaj, ko se žalostna usoda zasuče v boljšo smer, mu privoščijo prijazni naslov «naš osao». Morala te knjige je stara, utelesili so jo že Krištof Šmid (Pridni Janezek in hudobni Mihec), Slomšek (Blažek in Nežica), Slovenske večernice (Lipe in Jaka) itd. Ali naš A. D. jo je znal tolikanj okretno preobleči v nov plašč, da pozornost kvečjemu proti koncu za spoznanje opeša.

V nekem kraju se šopiri sebičen glavar, obenem krčmar in trgovec, ki na vse kriplje tišči svoje občane v nevednosti, da jih tem laglje odira do belih kosti. Pa pride namesto zapitega plovana mlad napreden župnik, ki preskrbi srenji šolo, dobrih cest in vodnjakov, da se razcvete blaginja po vsej okolici. Ob volitvah propade pritepenec glavar, izgubivši tiste dni zadnjega zaslepljenega pristaša, in njegova služba se poveri domačemu možu. Vsa zgodba se mi vidi simbol za naše narodno združenje. V tem me potrjuje sklepni prizor na str. 233.: «U tom polju oko uzvišena humka nepregledna množina naroda, a na humu bijela crkva, a pred crkvom zlatna stolica, na kojoj sjedi vrhovni Poglavar domovine, izabrani kralj ujedinjenog naroda, novi kralj, pravi kralj, kralj narodne krvi; a sjedi dostojanstveno i veličanstveno — svijestan svoje časti i vlasti — jer ne sjedi ondje ničijom milošću, nego voljom naroda.» Hkrati je to zagovor svobodne in nezavisne slovanske cerkve, saj novi svečenik ponovno rabi

Kronika

cerkveno slovenščino in se poroči s prikupno devojko. Seveda se izlušči iz dnevnika tudi zdravo zrno za naše nižje brate: usmiljenje do četveronožcev.

Knjiga vedrega in jedrega optimizma je jako koristna za pobijanje staroskopitnosti med katerimkoli delom naše zemlje. Razumnik se bo naslajal ob prizorih, ki nalikujejo zanositim liričnim spevom, n. pr. obhajilo celokupne soseske (154—159), nič manj nego ob čisti narodni govorici, ki se ji zgolj poredkoma pozna neznamenit vpliv v skladnji ali v besedišču.

Prepletena je z obilico zvonkih poslovic in krepkih rečenic; celo slovenski pregovor je v njej našel lepo mesto (98). Sicer se J. Lemaître šegavo roga mislim, iverim in geslom, češ, da te lahko navadi umetnosti, kako se maksime kujejo ne v 30 lekcijah, ampak v eni sami. Ali Lemaîtreov posmešek je površen: kajti zgoščen izrek je kakor seme s kaljo življenja v sebi. V našem primeru bi bila ironija toliko manj prikladna, ker je Dukić izkoristil večinoma narodno blago. Nadalje kaže avtor izredno mojstrstvo v načinu, kako se beseda »prejeda«. V početku se ti zazdi, kakor bi kanil tekrovati z Damirom Feiglom (Naše domače živali), samo da češče naplete tudi položajno komiko. Čeprav se je V. Hugo prezirno izrazil o besedni igri (le calembour est la fiente de l'esprit qui vole), se Dukićeve domislice izborna privilegajo vsakdanji zgodbi, ki jo razpreda dolgoušec, večkrat pa označujejo puhle nasprotnike, ki ne vedo drugega razloga zoper ljudske prosvetitelje, kakor da se jim plitko in plehko posmehujejo: o študentu predavatelju na priliko trdijo, da je »zaista pravi buditelj, jer budi noću djevojke« (88). Ob kratkem: avtor ume spretno sukati pero ter iz nič napraviti prijetno štivo.

I. Šega.

KRONIKA

Češka kritika dramatika Ivana Cankarja. Dr. Frank Wollman, docent za južnoslovanske literature na univerzi v Bratislavi in avtor raznih dram, je izdal lani temeljito, obširno in izčrpno informativno študijo o srbohrvatski drami (Srbochorvatské drama. Přehled vývoje do války), letos pa pripravlja obširnejše delo o slovenski dramatiki, ki izide baje v kratkem v tisku. Kot pripravo za to delo je objavil doslej dvoje zanimivih študij, in sicer članek »Počátky slovinské dramatiky a Anton Tomáš Linhart« (v Československem divadlu, 1925, zv. 1, 2, 4—8), kjer je podal precej točno sliko prvih početkov slovenskega gledališča in dramatike, ter v junijski številki letošnjega letnika češkoslovaške revije »Průdy« literarno kritičen esej »Slovinský dramatik Ivan Cankar«.

Govoreč o slovenski drami pred Ivanom Cankarjem in istočasno z njim, poudarja avtor izrazito socijalno noto slovenske drame in pravi: »Bogastvo slovenske socijalne drame čudno kontrastira s srbohrvatskim siromaštvom v tem pogledu«. Glavni zastopniki naturalistično-socijalne smeri so mu Funtek, Gangl, Aškerc (Izmajlov), Kvedrova, Kristan; Medved in Finžgar sta realista. V prelom stoletja in idej, v nastopajočo reakcijo proti naturalizmu se pojavi Ivan Cankar.

Nato analizira avtor posamezne drame Cankarjeve, navaaja vsebino in išče tujih vplivov, ocenjujoč vsako delo posebej.

»Jakob Ruda«, pravi, se dá v razvoju Cankarjevem in vse slovenske dramatike primerjati Hilbertovi »Krivdi«. Ibsen s svojimi »Strahovi« ter njegova učenca Hauptmann in Sudermann (!) so vplivali na to mladostno igro. Socijalni čut